

GRIFFIN, JAMES. *THE STATE OF CREATIVITY, THE
FUTURE OF 3D PRINTING, 4D PRINTING AND
AUGMENTED REALITY*

DOMINIKA COLLETT¹

GRIFFIN, James. *The State of Creativity, The Future of 3D Printing, 4D Printing and Augmented Reality*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2019. 304 str.

Publikace přináší vyčerpávající teoretické pojednání o základním pilíři práva duševního vlastnictví jimž, je tvůrčí činnost. Text monografie v mnoha místech reflektuje jednak závěry humanitních věd, zejména filosofie a sociologie, tak i poznání v oblasti technických věd. Monografii lze pak rozdělit na část, která se zabývá současnou právní úpravou a jejím historickým vývojem a část, která předkládá návrhy nové právní úpravy, které je založena primárně na regulaci tvůrčí činnosti.

První kapitola monografie se věnuje historickému vývoji lidské tvořivosti. Tvůrčí schopnost je prezentována jako imanentní lidská vlastnost, která je neodmyslitelně spjata s vývojem člověka samotného i s vývojem společnosti.² Autor se zaměřuje na tvořivost v jejích širších souvislostech, kdy mimo jiné identifikuje její biologickou podmíněnost. S biologickou podmíněností tvořivosti pak souvisí i přítomný prvek spolupráce a konfliktu.³ Dalším důležitým prvkem pro schopnost tvořit je vnímání okolí a získávání poznatků. Autor se v této části opírá o významné

¹ Mgr. Dominika Collett, doktorská studentka na Ústavu práva a technologií, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, e-mail: dominika.collett@law.muni.cz.

² Viz str. 1-2 knihy.

³ Viz str. 5 knihy.

práce z oblasti filozofie.⁴ Zároveň se autor zamýšlí nad budoucí regulací tvůrčí činnosti skrze autorské právo a ochranu literárních děl na základě rozvoje technologie, kdy základním argumentem je možnost digitalizace jednotlivých výtvorů. V tomto místě lze s autorem polemizovat nad otázkou předmětu právní ochrany, neboť přestože je daný výtvor zachycen v digitální podobě (ve formě kódu), může být povaha tohoto předmětu od literárních děl v tradičním smyslu odlišná.⁵

Druhá kapitola se zabývá analýzou tvůrčí činnosti a otázkou její centrální role pro společnost. Hlavní důraz je v této kapitole kladen na vztah jednotlivce a státu v souvislosti s tvůrčí činností. V úvodu této kapitoly se však text věnuje obecnému vymezení tvůrčí činnosti. V této souvislosti autor rozlišuje tzv. vnitřní a vnější tvůrčí činnost. Vnitřní tvůrčí činnost jako taková je spojená s biologickým procesem odehrávajícím se uvnitř jednotlivce z čehož vyplývá, že jakákoliv regulace tohoto procesu je nemožná, neboť by se toliko jednalo o regulaci myšlenek, které nebyly vyjádřeny.⁶ Vnější tvůrčí činnost je na druhou stranu dlouhodobě předmětem právní regulace a je spojena s principem vlastnictví, který tento vnější projev tvůrčí činnosti limituje. Kapitola následně obsahuje úvahu, jak tvůrčí schopnost jednotlivce ovlivnila vznik státu a považuje ji za základní předpoklad jeho vzniku.⁷ Prostor je dán také úvaze, jaký vliv má na jednotlivce vyjádření tvůrčí činnosti jiné osoby. V této souvislosti se autor odvolává na úvahy Platóna⁸ a Nietzscheho⁹ týkající se tvůrčí činnosti.

⁴ LOCKE, John. *An Essay Concerning Human Understanding*. Londýn: Penguin Classics, 1998. 816 str.; Hegel, G. *Philosophy of Right*. Mineola: Dover Publications, 2005. 272 str.; Kant, I. *Critique of Reason*. Cambridge: Cambridge University Press, 1999. 785 str.

⁵ V této souvislosti lze poukázat i na nevyhovující ochranu počítačových programů prostřednictvím autorského práva. Srov. GALAJDOVÁ, Dominika, ZIBNER, Jan. *Nedostatky autorskoprávní ochrany počítačového programu*. Právní rozhledy. Praha: Beck online, 2018, str. 784.

⁶ Autor knihy v této souvislosti poukazuje pouze na koncept „push-button order“. Srov. Bronowski, J. *The Ascent of Man*. London: Ebury Publishing, 2011. 352 str.

⁷ Viz str. 39 knihy.

⁸ PLATO. *The Republic*. Cambridge: Cambridge University Press, 2000. 436 str.

⁹ NIETZSCHE, Friedrich. *The Gay Science*. Manhattan: Random House Publishing, 1974. 95 str.

Následující kapitola se soustředí na důležitost prostoru, který je ponechán kreativitě ze strany právní regulace. V úvodní části této kapitoly se autor věnuje historickému vývoji prostoru tvůrčí svobody jednotlivce.¹⁰ V této souvislosti je pak vyzdvihnut i význam jednotlivých nástrojů pro tvůrčí činnost jednotlivce. Následně se výklad detailně věnuje vlivu právní úpravy vytvářené státem na prostor tvůrčí svobody jednotlivce. Tato část přibližuje vývoj právní regulace jednotlivců a jejich tvůrčí svobody v historii, a to zejména na území Velké Británie. Na základě tohoto popisu pak autor demonstuje proměnu jednotlivých přístupů k právní regulaci, kdy se předmětem regulace stává zejména vnější projev tvůrčí činnosti.¹¹

Text čtvrté kapitoly se zabývá zvětšujícím se rozdílem mezi teoretickým výkladem zabývajícím se tvůrčí činností a zakotvením tvůrčí činnosti v právní úpravě. Právě soulad právní úpravy s podstatou tvůrčí činnosti je ze strany autora považován za významný pro opodstatnění právní úpravy.¹² Autor demonstuje, že přestože v počátcích byla právní regulace tvůrčí činnosti navázána na pochopení a podstatu tvůrčí činnosti od 14. století dochází k odchýlení se právní regulace. Právě postupný vývoj vedl k zakotvení vlastnického práva a kapitalismu jakožto hlavnímu odůvodnění právní úpravy tvůrčí činnosti.¹³ Toto pojetí je však ze strany autora knihy kritizováno, neboť je v rozporu se samotnou schopností tvůrčí činnosti, která je na základě zakotvení konceptu vlastnického práva mylně pojímána.

Následující kapitola se zabývá zejména teoretickým pojetím vymáhání duševního práva a jeho vlivu na jednotlivce i stát. V úvodu se výklad obecně zaměřuje na význam hrozby negativních právních následků, které může aplikace práva vyvolat. Právě skrze hrozbu právního postihu dochází k formování chování jednotlivce a vývoji společnosti. Hrozby právním postihem jsou chápány jako prostředek, který vede k souladu mezi právní úpravou a každodenním životem společnosti.¹⁴ V další části kapitoly je

¹⁰ Viz str. 58 knihy.

¹¹ Viz str. 83 knihy.

¹² Viz str. 93 knihy.

¹³ Viz str. 99 knihy.

¹⁴ Viz str. 111 knihy.

popšáno, jaký má pak hrozící právní postih význam pro právní regulaci vytvářenou státem a jak má být tento případný postih právně zakotven, tak aby neohrozil tvůrčí činnost. Výklad zvažuje i možnost nové úpravy vymáhání práva v oblasti duševního vlastnictví. Autor navrhuje, aby případná právní regulace obsahovala¹⁵: a) vymezení jasného účelu v právní úpravě, který stanovuje, kdy může použití hrozby právní sankce negativně dopadnout na tvůrčí činnost, b) soubor zásad, které upravují, kdy se jedná o porušení právní úpravy a kdy se jedná o dovolené užití, c) systém, který umožňuje uživateli zjistit, kdo je autor.

Šestá kapitola se věnuje vlivu reprodukce ve společnosti. V první části kapitola pojednává obecně o jednotlivých předpokladech týkajících se reprodukce¹⁶ a vývoje konceptu toku reprodukováných myšlenek. Následně se výklad věnuje otázce vztahu mezi právní úpravou reprodukce ze strany státu a ze strany jednotlivce a obecně právní úpravě toku reprodukováných myšlenek ve společnosti. V závěru této kapitoly pak autor pojednává o spojení reprodukčního toku s technologiemi. Na základě analýzy obsažené v této kapitole pak autor dospívá ke svým vlastním závěrům a návrhům nové právní regulace. V této souvislosti autor mimo jiné připomíná koncepty, jako jsou tzv. memes¹⁷ nebo teorii informačního toku (z ang. information flow)¹⁸, které však dostatečně nezohledňují vliv reprodukce ve společnosti. Je také zdůrazněna koncepce tzv. romantického autora, která spočívá na předpokladu, že autor tvoří v izolaci, tedy není

¹⁵ Viz str. 130 knihy.

¹⁶ Autor v anglickém originále používá výraz *reproduction*, který lze volně přeložit jako reprodukce. Tento výraz je v textu používán v obecné rovině a proto i v textu recenze je používáno toliko obecného pojmu, nikoliv např. pojmu pořízení rozmnoženiny, který má specifický význam v textu zákona č. 121/2000 Sb., autorských zákon.

¹⁷ Srov. Dawkins, R. *The Selfish Gene: 40th Anniversary edition*. Oxford: Oxford University Press, 2018. 464 str. Dawkins definuje pojem „meme“ jako jednotku replikace, která má určité kulturní aspekty, které mohou ostatní tvůrci či uživatelé napodobovat nebo opakovat. Jako příklady memů uvádí Dawkins melodie, nápady, fráze nebo módní styl.

¹⁸ Svůj původ má teorie zabývající se tokem informací má v pracích Platona, který konstatuje, že s myšlenkami by mělo být zacházeno jako s „tekoucím proudem vody“. Obecně toto pojetí upouští od spojení procesu tvůrčí činnosti s vlastnictvím. Srov. Plato, *Timaeus*. Cambridge: Hackett Publishing Co, 2000. 112 str.

ovlivněn již existujícími výtvoři.¹⁹ Tento koncept však autor vyvrací a konstatuje, že obecně je proces reprodukce u lidí inherentně dán už tím, že vnímáme prostředí svými smysly.

Sedmá kapitola se následně soustřeďuje na samotnou tvůrčí činnost a problém jejího odlišení od následného užití jednotlivých výtvorů. V úvodní části je označen jako hlavní důvod nejasného rozlišení mezi tvůrčí činností a následným užitím děl skutečnost, že při zrodu dané právní úpravy byla možnost dalšího užití děl minimální.²⁰ Následně se kapitola zaměřuje na srovnání tvůrčí činnosti s konceptem kapitalizace výsledků tvůrčí činnosti, jež je základem stávající právní úpravy.²¹ Závěr kapitoly se věnuje návrhu nového systému regulujícímu tvůrčí činnost.²² Autor dále navrhuje zavedení paralelní právní úpravy pro tvůrčí činnost, která bude doplňovat stávající úpravu užití konečných výtvorů.²³ Dílčí části nově navrhaného systému jsou pak obsahem následných kapitol, které lze považovat za nejzajímavější částí knihy. Hlavními základy tohoto systému by se měl stát tzv. kreativní fond a systém povinného licencování děl pro účely jejich dalšího užití.²⁴ Závěr sedmé kapitoly se věnuje právě obecně kreativnímu fondu a jeho zavedení. Fungování kreativní fondu autor přirovnává k digitální knihovně, která zajistí autorům přístup, k již existujícím dílům a jejich dalšímu tvůrčímu užití. Tento fond by dle návrhu měl být vytvořen a financován ze strany státu. Přestože se jedná o koncept, který si zaslouží pozornost není jasné, jak by tento fond obstál v současné situaci, kdy na poli tvůrčí činnosti již existují platformy a systémy, které umožňují přístup a další tvůrčí užití již existující děl. Mezi nejznámější můžeme pak zařadit Creative Commons. Z tohoto důvodu se návrh tohoto fondu nemusí za současné situace jevit jako pragmatický.

¹⁹ Viz str. 135 knihy.

²⁰ Viz str. 164 knihy.

²¹ Viz str. 167 knihy.

²² Viz str. 168 knihy.

²³ Viz str. 182 knihy.

²⁴ Autor knihy předkládá své návrhy ve vztahu k autorskoprávní úpravě, avšak dodává, že by daná změna právní úpravy mohla být převzata i dalších právních předpisech upravujících duševní vlastnictví.

Osmá kapitola se konkrétně věnuje navrhovanému systému povinného licencování a v úvodu popisuje jeho jednotlivé základní prvky. Systém povinného licencování by byl zaměřen zejména na další komerční užití již existujících děl. Jako základní je zde hledisko dalšího užití díla, které by mělo být založeno na principu transparentnosti²⁵ a další užití díla by se mělo posuzovat zejména dle kvantitativního hlediska. Významným aspektem, bez něhož by celý systém nemohl fungovat, je pak zapojení technologie do povinného licencování pro potřeby identifikace rozsahu dalšího užití. Co zde již autor výslovně nezvažuje je však stávající úprava odvozených děl ve vztahu k dalšímu užití již existujících děl.²⁶ Zachování právní úpravy odvozených děl při zavedení tohoto nového systému se toliko zdá nadbytečné. Zajímavým je dále také návrh, kdy poplatek za užití díla by byl placen až jednotlivými uživateli, kteří by nově vytvořené dílo užíli.²⁷ V rámci kapitoly lze za nejslabší část považovat analýzu souladu navrhovaného systému s osobnostními právy autorskými, kdy se závěry analýzy zaměřují na pouhé konstatování malého významu osobnostních práv v praxi. Z tohoto důvodu tak osobnostní práva v případě přijetí navrhovaného systému nepředstavují pro autora žádnou překážku.²⁸ Avšak osobnostní práva jsou nadále zakotvena jak na mezinárodní²⁹, tak i národní úrovni³⁰ a nic nenasvědčuje tomu, že by mělo být upuštěno od jejich právní ochrany.

Text předposlední kapitoly se pak zaměřuje na právní úpravu nového orgánu, jež by navrhovaný systém implementoval a zajistil jeho další fungování. Autor se v této souvislosti inspiroval návrhem na zavedení „digitální burzy děl“ (z angl. Digital Copyright Exchange).³¹ V této souvislosti autor posuzuje možnost využít již existující britský

²⁵ Viz str. 193 knihy.

²⁶ Srov. GOLDSTEIN, Paul. Derivative rights and derivative works in copyright. *J. Copyright Soc'y USA*, 1982, roč. 30, str. 209.

²⁷ Viz str. 202 knihy.

²⁸ LEWINSKI, Silke von. *International copyright law and policy*. Oxford: Oxford University Press, 2008. p. 33

²⁹ Srov. čl. 6bis Bernské úmluvy o ochraně literárních a uměleckých děl v revidovaném znění.

³⁰ Srov. např. § 11 autorského zákona.

Autorskoprávní soud (z angl. Copyright Tribunal) a Autorskoprávní centrum (z angl. Copyright Hub) pro potřeby zavedení nového systému. Již v současné době je Autorskoprávní soud příslušný k administrativnímu zajištění a monitorování jednotlivých subjektů, které licencují jednotlivá díla. Překážkou tohoto orgánu je, že zde chybí jasné zastoupení zájmů uživatelů. Autorskoprávní centrum svou činnost zaměřilo zejména na vydávání jednotlivých příkladů dobré praxe v oblasti licencování digitálního obsahu. Autor v závěru navrhuje vytvoření nového orgánu, který by byl kombinací obou uvedených a zároveň by zajišťoval i fungování kreativního fondu.

Závěrečná kapitola obsahuje shrnutí knihy a doplňující úvahy nad budoucností tvůrčí činnosti, kdy bude nejvýznamnější využití technologií pro účely její právní regulace. Monografie je nepochybně přínosem pro oblast práva duševního vlastnictví, neboť podává ucelený výklad o základním předmětu právní úpravy v této oblasti, a to o tvůrčí činnosti. Jestli by se dalo textu něco vytknout, tak je to soustředěnost pouze na oblast právní úpravy v zemích *common law*, kdy však následné závěry autor často bez dalšího aplikuje i v zemích kontinentálního práva. Zároveň jak bylo uvedeno výše některé návrhy autora může být problematické zavést do praxe. Závěrem lze okrajově vytknout, že samotný název monografie může navozovat dojem, že se text bude uceleně zabývat i právní úpravou 3D, 4D tisku a rozšířenou realitou, kdy však monografie na žádném místě nepodává ucelený popis těchto technologií pouze na ně skrze text odkazuje. Tyto drobné výtky však nesnižují kvalitu publikace, která bude i v budoucnu nadále pro potřeby teorie i praxe aktuální.

Toto dílo lze užít v souladu s licenčními podmínkami Creative Commons BY-SA 4.0 International
(<http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/legalcode>).

³¹ Tento návrh byl zveřejněn v nezávislé zprávě o stavu duševního vlastnictví a jeho dalšího růstu. Srov. HARGREAVES, Ian. *Digital Opportunity—A Review of Intellectual Property and Growth*. UK Intellectual Property Office. 2011.